

NEMESIS

WERK VAN PHILIP ROTH

- Vaarwel, Columbus.* Verhalen
Laat maar gaan. Roman
Een braaf meisje. Roman
Portnoy's klacht. Roman
Tricky Dixon en zijn vrienden. Satire
De borst. Novelle
De Grote Amerikaanse Roman. Roman
Mijn leven als man. Roman
Lectuur van mijzelf en anderen. Essays
Professor in de begeerte. Roman
De ghostwriter. Roman
De eenzaamheid van Zuckerman. Roman
Les in anatomie. Roman
De Praagse orgie. Roman
Het contraleven. Roman
De feiten. Autobiografie van een schrijver
Bedrog. Roman
Patrimonium. Een waar verhaal
Operatie Shylock. Een bekentenis
Sabbaths theater. Roman
Amerikaanse pastorale. Roman
Ik was getrouwd met een communist. Roman
De menselijke smet. Roman
Een stervend dier. Roman
Over het vak. Een schrijver, zijn collega's en hun werk
Het complot tegen Amerika. Roman
Alleman. Roman
Exit geest. Roman
Verontwaardiging. Roman
De vernedering. Roman
Nemesis. Roman

Nemesis

Philip Roth

Vertaald door Babet Mossel

2010

DE BEZIGE BIJ

AMSTERDAM

De vertaler ontving voor deze vertaling een werkbeurs van het
Nederlands Letterenfonds

Copyright © 2010 Philip Roth. All rights reserved

Copyright Nederlandse vertaling © 2010 Babet Mossel

Oorspronkelijke titel *Nemesis*

Oorspronkelijke uitgever Houghton Mifflin Harcourt Publishing
Company, New York

Omslagontwerp Milton Glaser / Marry van Baar

Foto auteur Nancy Crampton

Vormgeving binnenwerk Peter Verwey, Heemstede

Druk Clausen & Bosse, Leck

ISBN 978 90 234 5929 3

NUR 302

www.debezigebij.nl

Voor H.L.

VERANTWOORDING

Tot de bronnen waaraan ik informatie heb ontleend behoren: George D. Dunn Jr. en Kevin McGill, *The Throws Manual*; Mircea Eliade (red.), *The Encyclopedia of Religion*; Anne Ross Fairbanks, *Teaching Springboard Diving*; H.W. Gibson, *Camp Management en Recreational Programs for Summer Camps*; Naomi Rogers, *Dirt and Disease*; Edmund J. Sass, *Polio's Legacy*; Nina Gilden Seavey, Jane S. Smith en Paul Wagner, *A Paralyzing Fear*; Julie Silver en Daniel Wilson, *Polio Voices*; en Abigail Van Slyck, *A Manufactured Wilderness*. Bijzonder nuttig was *The Book of Woodcraft* van Ernest Thompson Seton, waaruit ik vrijelijk heb geput op blz. 197-202, en *Manual of the Woodcraft Indians*, eveneens van Seton, waaruit ik heb geciteerd op blz. 141.

I

Tropisch Newark

HET EERSTE GEVAL van polio die zomer dook begin juni op, vlak na Memorial Day, in een arme Italiaanse buurt aan de andere kant van de stad. Wij in Weequahic, de joodse wijk in de zuidwestpunt, hoorden er niets over, evenmin als over het volgende tiental losse gevallen her en der door Newark verspreid, in bijna iedere wijk behalve de onze. Pas op vier juli, toen er al veertig gevallen in de stad waren gemeld, verscheen op de voorpagina van het avondblad een artikel met de kop ‘Hoofd Gezondheidsdienst waarschuwt ouders voor polio’, waarin de hoofdinspecteur van de Gemeentelijke Gezondheidsdienst, dokter William Kittell, werd geciteerd met de dringende oproep aan alle ouders hun kinderen scherp in het oog te houden en contact met een arts op te nemen zodra een kind symptomen als hoofdpijn, keelpijn, misselijkheid, stijve nek, gewrichtspijn of koorts vertoonde. Hoewel dokter Kittell erkende dat veertig polioge gevallen meer dan tweemaal zoveel was als het aantal dat gewoon-

lijk zo vroeg in het polioseizoen gemeld werd, gaf hij duidelijk te verstaan dat de stad met zijn 429 000 inwoners geenszins te maken had met wat een epidemie van poliomyelitis mocht heten. Zoals iedere zomer diende men ook deze zomer op zijn hoede te zijn en de gepaste hygiënische maatregelen te treffen, maar vooralsnog was er geen reden voor het soort paniek dat ouders achtentwintig jaar eerder ‘begrijpelijkerwijs’ aan de dag hadden gelegd, gedurende de grootste uitbraak van de ziekte die ooit was geregistreerd – de polio-epidemie van 1916 in het Noordoosten van de Verenigde Staten, met meer dan 27 000 gevallen, waarvan 6000 met dodelijke afloop. In Newark hadden zich toen 1360 gevallen voorgedaan, 363 met dodelijke afloop.

Maar een paralytische ziekte waardoor jonge mensen blijvend invalide en misvormd raakten of alleen nog in een buisvormige stalen respirator – de zogeheten ijzeren long – konden ademen, of die wegens verlamming van de ademhalingsspieren de dood tot gevolg kon hebben, bracht zelfs in een jaar met een middelmatig aantal gevallen, en dus veel minder kans om polio op te lopen dan destijds in 1916, grote nervositeit bij de ouders teweeg en ondermijnde de gemoedsrust van kinderen die gedurende de zomermaanden geen school hadden en de hele dag tot diep in de lange schemeravond buiten konden spelen. De angst voor de gruwelijke gevolgen van een ern-

stige besmetting met polio was des te heviger omdat er geen medicijn bestond waarmee de ziekte te behandelen was, noch een vaccin dat er immuun voor maakte. Polio – of kinderverlamming, zoals de ziekte werd genoemd toen men nog dacht dat vooral kleine kinderen ermee besmet werden – kon iedereen treffen, zonder aanwijsbare reden. Al waren het meestal kinderen onder de zestien die het kregen, ook volwassenen konden een acute infectie oplopen, zoals de toenmalige president van de Verenigde Staten was overkomen.

Franklin Delano Roosevelt, het beroemdste polio-slachtoffer, kreeg de ziekte als vitale man van negenendertig en moest daarna ondersteund worden bij het lopen, en bovendien zware beenbeugels van staal en leer dragen om rechtop te kunnen staan. De liefdadige instelling die FDR had opgericht toen hij in het Witte Huis zat, de March of Dimes, zamelde geld in voor onderzoek en voor financiële steun aan de familie van polioslachtoffers; hoewel het mogelijk was om gedeeltelijk of zelfs volledig te herstellen, gebeurde dat vaak pas na maanden of jaren van kostbare behandeling en revalidatie in het ziekenhuis. Elk jaar werd een inzamelingsactie gehouden waarbij alle jongeren hun dubbeltje bijdroegen aan de strijd tegen de ziekte, ze doneerden het op school of stopten het in de collectebussen die ouvreuses in de bioscoop lieten rondgaan, en door het hele land verschenen in winkels, kanto-

ren en schoolgangen dan affiches met de tekst ‘Ook u kunt helpen!’ en ‘Helpt polio bestrijden!’, affiches van kinderen in een rolstoel – een lief klein meisje met beenbeugels dat verlegen op haar duim sabbelde, een keurig klein jongetje met beenbeugels dat dapper en hoopvol lachte – affiches die de angstaanjagende mogelijkheid om de ziekte te krijgen eens zo reëel maakten voor overigens gezonde kinderen.

De zomers waren broeierig in het laaggelegen Newark, en omdat de stad voor een deel werd omgeven door uitgestrekt drasland – een geduchte bron van malaria in de tijd dat ook die ziekte onbeheersbaar was – moesten we altijd hele muggenzwermen doodmeppen of van ons afslaan als we ’s avonds buiten op klapstoeltjes in de stegen en op de opritten zaten, weggevlucht uit onze verstikkende woninkjes waar alleen een koude douche en ijswater soelaas boden voor de helse hitte. Dit was in de tijd dat airconditioning nog geen gemeengoed was, toen een kleine zwarte elektrische ventilator, op een tafel gezet om binnenshuis een zoeltje op te wekken, nauwelijks nog verlichting bracht zodra de temperatuur opliep tot boven de vijfendertig graden, zoals die zomer geregeld wel een week tot tien dagen achtereen het geval was. Buiten staken de mensen citronellakaarsen aan en spoten insecticide van het merk Flit om de muggen en vliegen weg te houden, die zoals bekend malaria, gele koorts en tyfus hadden overgebracht en vol-

gens velen in Newark, te beginnen met burgemeester Drummond – die voor de hele stad een campagne onder het motto ‘Sla dood die vlieg’ had afgekondigd – ook polio overbrachten. Wist een vlieg of mug door de raamhorren van een woning te dringen of via een open deur naar binnen te vliegen, dan werd het insect hardnekkig achtervolgd met Flit en vliegenmepper uit angst dat het met zijn bacilbeladen poten op een van de slapende kinderen van het gezin neerstreek en de kleine met polio besmette. Omdat toen niemand wist wat de infectiehaard was kon bijna alles argwaan oproepen, zelfs de broodmagere straatkatten die de vuilnisemmers op onze binnenplaatsen belaagden, de verwilderde zwervhonden die hongerig om de huizen slopen en straat en trottoir onderpoepten, en de duiven die in de dakranden koerden en de stoepen voor de huizen bevuilden met hun krijtwitte uitwerpselen. In de eerste maand van de uitbraak – voordat de Gezondheidsdienst had erkend dat het om een epidemie ging – was de gemeentereiniging begonnen de enorme straatkattenpopulatie van de stad systematisch uit te roeien, al wist niemand of die katten meer met polio te maken hadden dan tamme huiskatten.

Wel wist iedereen dat het een uiterst besmettelijke ziekte was, die louter door de fysieke nabijheid van al geïnfecteerde mensen kon worden overgedragen op gezonde mensen. Toen het aantal gevallen in de stad – en daarmee de collectieve angst – gestaag toenam

mochten veel kinderen uit onze wijk van hun ouders opeens niet meer naar het grote openbare zwembad van het Olympic Park in het aangrenzende Irvington, werd het hun verboden naar de ‘luchtgekoelde’ buurtbioscopen te gaan en verboden de bus naar het centrum te nemen of door Down Neck naar Wilson Avenue te lopen om in het Ruppert Stadium de Newark Bears, ons honkbalteam, te zien spelen. Er werd ons op het hart gedrukt geen gebruik te maken van openbare toiletten of drinkfonteintjes, geen slok van andermans flesje prik te nemen, geen kou te vatten, niet met vreemde kinderen te spelen, geen boeken uit de openbare bibliotheek te lenen, geen etenswaar van straatventers te kopen, niet op te bellen in een telefooncel en pas te eten als we onze handen grondig hadden geboend met water en zeep. We moesten alle fruit en groente wassen voor we het aten, en we moesten uit de buurt blijven van iedereen die er slecht uitzag of over een typisch poliosymptoom klaagde.

Men meende dat je een kind het best voor besmetting met polio kon behoeden door het de stadshitte domweg te laten ontlopen en naar een zomerkamp in de bergen of op het land te sturen. Of anders de zomer een kleine honderd kilometer verderop in Jersey Shore door te brengen. Een gezin dat het kon betalen huurde een slaapkamer met gebruik van keuken in een pension in Bradley Beach, een anderhalve kilometer lange strook zand met promenade en zomerhuisjes die

al tientallen jaren in trek was bij de joden van Noord-Jersey. Daar zaten de moeder en de kinderen dan de hele week aan het strand om de frisse versterkende zeelucht in te ademen en voegde de vader zich de week-ends en vakanties bij hen. Het was natuurlijk bekend dat er in zomerkampen en kustplaatsjes ook wel gevallen van polio voorkwamen, maar omdat dat bij lange na niet om de aantallen ging die thuis in Newark werden gemeld, was men er alom van overtuigd dat de stedelijke omgeving met zijn smerige straten en stilstaande lucht besmetting in de hand werkte, terwijl een verblijf binnen gezichts- of gehoorsafstand van de zee, op het land of in de bergen de best denkbare garantie bood om aan de ziekte te ontkomen.

Dus gingen de bevoorrechte bofkonten voor de zomer de stad uit terwijl wij allemaal achterbleven en deden wat we juist niet moesten doen, gezien het vermoeden dat ook ‘overmatige inspanning’ een mogelijke oorzaak van polio was: we speelden softbal, de ene inning na de andere en het ene wedstrijdje na het andere, op het gloeiende asfalt van de schoolspeelplaats, holden de hele dag rond in de extreme hitte, dronken gulzig uit het verboden fonteintje, zaten tussen de innings dicht opeengeperst op een bank, de afgedragen groezelige handschoen waarmee we op het veld ons voorhoofd afveegden opdat het zweet ons niet in de ogen droop stijf tussen onze knieën geklemd – dolden en keetten in ons drijfnet poloshirt en onze stinkende

gympen, zonder te bedenken dat onze achteloosheid ieder van ons weleens kon veroordelen tot levenslange opsluiting in een ijzeren long en de bevestiging van de vreselijkste angsten van het lichaam.

Er kwamen nooit veel meer dan een stuk of tien meisjes op de speelplaats, voornamelijk kinderen van acht, negen jaar die je meestal zag touwtjespringen achter het speelveld, waar dat overging in een smalle, voor verkeer afgesloten schoolstraat. Als de meisjes niet touwtjesprongen gebruikten ze het straatje om te hinkelen, tikkertje te doen, te bikkelen of om er de godganse dag vrolijk met een roze rubberballetje te stuiteren. Soms, als de meisjes met twee tegen elkaar in draaiende touwen sprongen, kwam een van de jongens ongevraagd aanstuiven, duwde het meisje dat net in de bocht wilde springen opzij, dook tussen de touwen en begon spottend het favoriete springliedje van de meisjes te galmen terwijl hij expres verstrikt raakte in hun zwiepende touwen. ‘N, ik heet Nijlpaard...!’ Dan gilden de meisjes ‘Hou op! Hou op!’ en riepen om hulp naar de speelplaatsleider, die, ongeacht waar hij op dat moment stond, alleen maar tegen de lastpost (bijna altijd dezelfde) hoefde te brullen: ‘Schei uit, Myron! Als je de meisjes niet met rust laat ga je maar naar huis!’ Daarop bedaarde het tumult meteen, vlogen de touwen al gauw weer strak door de lucht en hervatte de ene springster na de andere het deuntje:

A, ik heet Agnes
En mijn man die heet Alphonse,
Wij komen uit Alabama,
En we brengen jullie appels!

B, ik heet Bev
En mijn man die heet Bill,
Wij komen uit Bermuda
En we brengen jullie bieten!

C, ik heet...

Op hun vaste stek aan de rand van de speelplaats improviseerden de meisjes zich met hun kinderstemmen van A naar Z en weer terug, en lieten in elk couplet het naamwoord aan het eind van de regels allitereren, soms volkomen onzinnig. Uitgelaten heen en weer springend en huppelend – tenzij Myron Kopferman of een soortgenoot ze hinderlijk kwam nabouwen – straalden ze een verbazingwekkende energie uit; vanaf de vrijdag in juni waarop het schooljaar eindigde tot de dinsdag na Labor Day waarop het nieuwe schooljaar begon en ze alleen nog na school en in de pauze konden touwtjespringen, verlieten ze dat straatje uitsluitend wanneer de speelplaatsleider ze vanwege de hitte de schaduw van het schoolgebouw in stuurde.

De speelplaatsleider dat jaar was Bucky Cantor, een

van de weinige jonge mannen uit de buurt die, vanwege de bijziendheid die hem noopte een dikke bril te dragen, niet in de oorlog vocht. Omdat meneer Cantor sinds het voorafgaande schooljaar gymnastiek gaf op de Chancellor Avenue School, kende hij velen van ons die op de speelplaats thuis waren al van zijn gymlessen. Hij was die zomer drieëntwintig en had na zijn eindexamen aan South Side High, de zowel raciaal als religieus gemengde highschool van Newark, aan het Panzer College in East Orange lichamelijke opvoeding gestudeerd. Hij was krap een meter vijftien-zestig, en hoe atletisch en gedreven hij ook was, die lichaamslengte in combinatie met zijn slechte ogen had hem belet op universitair niveau football, honkbal of basketbal te spelen en zijn deelname aan de interuniversitaire competitie beperkt tot speerwerpen en gewichtheffen. Op zijn gedrongen lichaam stond een stevige kop, die was samengesteld uit krachtig op- en aflopende delen: brede uitstekende jukbeenderen, een hoog voorhoofd, een hoekige kaak en een lange rechte neus met een geprononceerde neusrug, die aan zijn profiel de scherpte van de beeldenaar op een muntstuk verleende. Zijn volle lippen tekenden zich even duidelijk af als zijn spieren, en zijn huid was het hele jaar door matbruin. Hij hield er al sinds zijn puberteit een soldatesk gemillimeterd kapsel op na. Vanwege die haardracht vielen zijn oren je extra op, niet omdat ze overdreven groot waren, want dat

waren ze niet, niet speciaal omdat ze zo dicht tegen zijn hoofd aan lagen, maar omdat hun vorm van opzij veel op de schoppenaas in een kaartspel leek, of op de vleugels aan de gevleugelde voeten uit de mythologie, met een bovenrand die niet rondboog, zoals bij de meeste oren, maar bijna in een punt uitliep. Voordat zijn grootvader hem Bucky was gaan noemen stond hij bij de straatmakkertjes uit zijn kinderjaren korte tijd bekend als Ace, een bijnaam niet alleen ingegeven door zijn voorlijke sporttalent maar ook door de ongewone structuur van die oren.

Al met al gaven de schuine vlakken van zijn gezicht de rookgrijze ogen achter zijn bril – langwerpig en smal als de ogen van een Aziaat – een diep verzonken voorkomen, alsof ze niet zozeer in de schedel geplaatst als wel erin uitgeslagen waren. De stem die uit dit scherp gesneden gezicht kwam was verrassend hoog, maar dat deed geen afbreuk aan de kracht die van hem uitging. Hij had het weerbarstige, slijtagebestendige, opvallend stoutmoedige gezicht van een stevige jongeman op wie je kon bouwen.

OP EEN MIDDAG vroeg in juli reden twee auto's vol Italianen van de East Side High School, jongens van vijftien tot achttien, de straat achter de school in en parkeerden aan het begin, waar zich de speelplaats bevond. East Side High lag in Ironbound, de industriële achterbuurt waaruit tot dusver de meeste poliogeval-

len van de stad waren gemeld. Zodra meneer Cantor ze zag stoppen gooide hij zijn handschoen op het veld – hij was derdehonkman bij een van onze partijtjes softbal – en draafde naar de plek waar de tien onbekenden zich uit de twee auto's hadden gestort. Zijn inwaarts gedraaide atletische drafje werd al nagebootst door de kinderen van de speelplaats, evenals de gedecideerde manier waarop hij zich bij elke pas licht liet opveren van de bal van zijn voeten, en het subtiële schommelen van zijn gespierde schouders tijdens het lopen. Sommige jongens hadden zich zijn hele lichaamshouding eigen gemaakt, zowel op als buiten het speelveld.

‘Wat komen jullie hier doen, jongens?’ vroeg meneer Cantor.

‘Polio verspreiden,’ antwoordde een van de Italianen. Hij was degene die, vol branie, als eerste uit de auto's was gekomen. ‘Niet dan?’ zei hij, koket omkijkend om bijval van de hulptroepen, van wie meneer Cantor meteen de indruk kreeg dat ze maar al te graag op de vuist zouden gaan.

‘Zo te zien komen jullie eerder onrust verspreiden,’ zei meneer Cantor. ‘Ik zou maar weer rechtsomkeert maken.’

‘Nee, nee,’ hield de Italiaanse knaap vol, ‘eerst een beetje polio verspreiden. Wij hebben het en jullie niet, dus dachten we dat we er hier maar eens wat van moesten rondspreiden.’ Al pratend wipte hij op

zijn hielen om te laten zien wat een harde jongen hij was. De brutale manier waarop hij losjes zijn duimen in de voorste twee riemlussen van zijn broek gehaakt hield diende niet minder dan zijn strakke blik om zijn minachting kenbaar te maken.

Meneer Cantor wees over zijn schouder naar ons kinderen en zei: ‘Ik ben hier de speelplaatsleider, en ik verzoek jullie de omgeving van de speelplaats te verlaten. Jullie hebben hier niets te maken, en ik verzoek jullie beleefd om weg te gaan. Wat dachten jullie ervan?’

‘Sinds wanneer bestaat er een wet tegen polio verspreiden, meneer de speelplaatsleider?’

‘Hoor ’s even, polio is geen lolletje. En er bestaat zeker een wet tegen verstoring van de openbare orde. Ik wil er geen politie bij hoeven roepen. Als jullie nou eens uit eigen beweging vertrokken, voor ik jullie hier door de politie moet laten weghalen?’

Daarop deed de aanvoerder van de meute, die met gemak een kop boven meneer Cantor uitstak, een stap naar voren en spoog op straat. Een paar centimeter voor de neus van meneer Cantors gympen lag nu een uiteengespatte klodder slijmerig speeksel.

‘Wat moet dat?’ vroeg meneer Cantor. Zijn stem klonk nog kalm en zoals hij daar stond, zijn armen stijf over elkaar geslagen, was hij de vleesgeworden onverzettelijkheid. Hij liet zo’n stel hufters uit Ironbound niet over zich heen walsen of ook maar in de buurt van zijn jongens komen.

‘Dat zei ik toch. Wij verspreiden polio. We willen mensen als jullie niet overslaan.’

‘Zeg, sodemieter op met je “mensen als jullie”, hè,’ zei meneer Cantor, en hij deed één snelle, nijldige stap naar voren, waarmee hij vlak voor het gezicht van de Italiaan kwam te staan. ‘Ik geef je tien seconden om hier allemaal op te krassen.’

De Italiaan glimlachte. Dat deed hij trouwens al vanaf het moment dat hij uit de auto was gestapt. ‘Want anders?’ vroeg hij.

‘Dat heb ik gezegd. Dan roep ik de politie erbij om jullie hier weg te halen en weg te houden.’

Daarop spoog de Italiaan nog eens, ditmaal vlak naast meneer Cantors gympen, en meneer Cantor riep naar de jongen die daarnet aan slag had zullen zijn en die nu, zoals wij allemaal, zwijgend toekeek hoe meneer Cantor de tien Italianen overblufte. ‘Jerry,’ zei meneer Cantor, ‘vlug, naar mijn kamer. Bel de politie. Zeg dat je voor mij belt. En dat ik ze hier nodig heb.’

‘Gaan die mij opsluiten dan?’ vroeg de Italiaanse gangmaker. ‘Gaan die me in de bak stoppen omdat ik op die geweldige Weequahic-stoep van je spuug? Is de stoep ook van jou dan, brillejood?’

Meneer Cantor gaf geen antwoord en bleef rustig op zijn post tussen de kinderen die daarnet op het geasfalteerde terrein achter hem hadden gesoftbald en de Italiaanse gasten uit die twee auto’s, die daar

nog steeds op de straat aan de rand van de speelplaats stonden alsof ieder van hen de sigaret die hij rookte zo kon weggooien om ineens met een wapen te gaan zwaaien. Maar toen Jerry terugkwam van meneer Cantors kamertje in het souterrain – waar hij volgens opdracht de politie had gebeld – waren de twee auto's en hun sinistere passagiers weg. Kort daarop reed de patrouillewagen voor en kon meneer Cantor de agenten de beide kentekens geven, die hij zich gedurende de woordenstrijd in het hoofd had geprent. Pas nadat de politie was weggereden begonnen de kinderen achter het hek de Italianen te bespotten.

Verspreid over het hele gedeelte van de straat waar de Italiaanse knapen bijeen hadden gestaan bleken fluimen te liggen, ruim zes vierkante meter natte, kledderige, gore vuiligheid, die er zonder meer uitzag als een ideale ziektehaard. Meneer Cantor stuurde twee jongens naar het souterrain van de school om een paar emmers te halen, die in de kamer van de conciërge met warm water en ammonia te vullen en daarna over de straat uit te storten totdat die brandschoon was gespoeld. Terwijl hij keek hoe de kinderen het slijm wegspoelden moest meneer Cantor denken aan die keer dat hij als jongetje van tien de ruimte achter de kruidenierszaak van zijn grootvader had moeten schrobben nadat hij daar een rat had afgemaakt.

'Wees maar niet bang,' zei meneer Cantor tegen de jongens. 'Die komen niet terug.' En hij haalde een

geliefde uitspraak van zijn grootvader aan: 'Zo is het leven nou eenmaal, er gebeurt altijd wel wat raars,' en voegde zich weer bij de spelers, waarna het wedstrijdje werd hervat. De jongens die aan de andere kant van het vijf meter hoge ijzerdraadhek rondom de speelplaats stonden toe te kijken, waren er diep van onder de indruk zoals meneer Cantor de Italianen had aangepakt. Zijn zelfbewuste, gedecideerde houding, zijn gewichthefferskracht, het enthousiasme waarmee hij elke dag weer samen met ons softbalde – door dat alles was hij bij de vaste klanten van de speelplaats al populair vanaf de dag dat hij er als leider was begonnen, maar na het incident met de Italianen werd hij een regelrechte held, een verafgode, beschermende, heroïsche oudere broer, vooral voor degenen die zelf een oudere broer in de oorlog hadden.

Later die week kwamen twee van de jongens die op de speelplaats waren tijdens het bezoekje van de Italianen een paar dagen achtereen niet softballen. Op de eerste ochtend hadden ze bij het wakker worden allebei hoge koorts en een stijve nek, en op de tweede avond – toen ze krachteloos en slap in hun armen en benen werden en moeite met ademen kregen – moesten ze ijlings per ambulance naar het ziekenhuis worden gebracht. Een van hen, Herbie Steinmark, was een mollige, klunzige, gemoedelijke jongen van twaalf, die vanwege zijn onbeholpenheid op sportgebied meestal als rechtsvelder en laatste in